

בס"ד. שיחת יום א' פ' בהר"ב חוקותי, ל"ג בעומר, ה'תשי"ג.

— לאחר תפלת מנחה —

בלתי מוגה

א. בהמשך להמדובר בהחצרי אודות הלימוד מחיי רבי עקיבא — הרי כיון שרוב הנוכחים היו ילדים קטנים, הוצרך להיות הדיבור באופן המובן ושייך אליהם.

ולכן, בהמדובר שלמרות שבתחילה הי' רבי עקיבא עני, הנה לאחרי שהתמסר ללימוד התורה, נעשה עשיר — דובר אודות עשירות בגשמיות.

וענין זה הוא בהתאם לפס"ד הרמב"ם² שאע"פ שאין ראוי לעבוד את ה' כדי לקבל שכר, שזוהי עבודה שלא לשמה, כי אם עבודה מאהבה, ש"עושה האמת מפני שהוא אמת כו", מ"מ, "כשמלמדין את הקטנים .. אין מלמדין אותם אלא .. כדי לקבל שכר", וכפי שמאריך בפירוש המשניות³ בנוגע לחינוך הקטנים ללימוד התורה, ש"בהכרח יצטרך המלמד .. שיזרז אותו על הלימוד בדברים שהם אהובים אצלו לקטנות שניו, ויאמר לו קרא ואתן לך אגוזים .. וכשיגדיל ויחזיק שכלו ויקל בעיניו אותו הדבר שהי' אצלו נכבד מלפנים .. יאמר לו מלמדו קרא ואקח לך מנעלין יפים או בגדים חמודים וכו'" — אע"פ שלימוד כזה הוא שלא לשמה.

אמנם, לאמיתתו של דבר, הרי כל הענינים הגשמיים שעל ידם מחנכים את הקטנים, ישנם גם ברוחניות, ושם הם באופן דלשמה⁴, אלא שכאשר משתלשלים ויורדים למטה בענינים גשמיים, נעשים באופן דשלא לשמה.

ובהתאם לכך, יש להוסיף בהמדובר לעיל אודות המאורעות בחיי רבי עקיבא — ביאור הדברים ע"פ פנימיות הענינים.

ב. מהענינים המיוחדים אצל רבי עקיבא לגבי שאר תנאים — שהי' בן גרים⁵.

(3) סנהדרין ר"פ חלק (ד"ה וכת חמישית).

(4) להעיר מלקו"ש חט"ו ע' 78 ואילך.

(5) ראה סדה"ד בערכו.

(1) בהשיחה לתלמידים הצעירים (לעיל ע')

148 ואילך).

(2) הל' תשובה פ"י ה"ב"ה.

ולהיותו בן גרים, לא היתה אצלו העשירות שבאה בירושה לכאן או לכאן מבני אברהם יצחק ויעקב, שעז"נ⁶ "אשרינו מה טוב חלקנו וכו' ומה יפה ירושתנו", כמבואר בתניא⁷ שזהו "כמו שהאדם שש ושמה בירושה שנפלה לו הון עתק שלא עמל בו, כן ויותר מכן יש לנו לשמוח על ירושתנו שהנחילונו אבותינו", שלכן שייכת אליו התורה ("תורה צוה לנו משה מורשה גוי"⁸) גם כאשר אינו לומדה ומתייגע בה, משא"כ גר, שאין לו עשירות זו בירושה, ומזה נשתלשל שרבי עקיבא — בן גרים — הי' עני גם בגשמיות.

אמנם, על ידי עבודתו ויגיעתו זכה לעשירות שבדרך כלל באה ע"י ירושה [ובפרט להדעה⁹ שגם גרים יכולים לומר "לאבותינו", לפי שמתייחסים לאברהם שנקרא "אב המון גוים"¹⁰, ועבודתו היתה לגייר גרים, כמ"ש¹¹ "את הנפש אשר עשו בחרן"], ויתירה מזה, שהעשירות שבאה ע"י עבודה ויגיעה היא גדולה יותר מהעשירות שבאה ע"י ירושה — שזהו שרבי עקיבא נעשה היסוד והעמוד והמקור דתורה שבע"פ, כדאיתא בגמרא¹² "סתם מתני' ר' מאיר, סתם תוספתא ר' נחמי', סתם ספרא רבי יהודה, סתם ספרי ר"ש, וכולהו אליבא דר"ע" (ממה שלמדו מרבי עקיבא אמרום), שזהו אמיתית ענין העשירות, ברוחניות,

ומזה נשתלשלה העשירות שהיתה אצל רבי עקיבא גם בגשמיות — כמ"ש בפרשת השבוע¹³ "אם בחוקתי תלכו גוי'", "שתהיו עמלים בתורה"¹⁴, אזי "ונתתי גשמיכם בעתם וגו'"¹⁵, וכל הברכות האמורות בפרשה, כפי שהם בפשטות הכתובים, "אין מקרא יוצא מידי פשוטו"¹⁶.

וזוהו גם הדיוק "שתהיו עמלים בתורה" — בדוגמת רבי עקיבא שזכה לתורה ע"י יגיעתו דוקא:

לימוד התורה סתם — ישנו גם אצל הנשמה למעלה, קודם ירידתה למטה; והחידוש בלימוד התורה בירידת הנשמה למטה הוא — שצריך להיות באופן של עבודה ויגיעה להתגבר על המניעות ועיכובים שמצד הגוף ונפש הבהמית ויצה"ר, שעיי"ז באים לעשירות האמיתית דתורה, ומזה נשתלשל גם עשירות בגשמיות, "ונתתי גשמיכם בעתם" כפשוטו,

6) בנוסח תפלת השחר.	11) שם יב, ה ובפרש"י.
7) פל"ג.	12) סנהדרין פו, א (ובפרש"י).
8) ברכה לג, ד.	13) ר"פ בחוקותי.
9) דעת ר"י בירושלמי ביכורים פ"א ה"ד.	14) תו"כ ופרש"י עה"פ.
וכ"ה ברמב"ם הלי' ביכורים פ"ד ה"ג.	15) שם, ד.
10) לך לך יז, ה.	16) שבת סג, א. וש"נ.

כולל גם הפירוש הפנימי — שהגשמיות ("גשמית") נעשית כלי אל הרוחניות שמושלת על הגשמיות להשתמש בה באופן הדרוש ובזמן הדרוש, שזהו אמיתית הענין ד"בעתם"¹⁷.

ג. ויש להוסיף ולבאר שייכותו של רבי עקיבא לתורה שבעל-פה דוקא, שעל זה אמרו "כולהו אליבא דר"ע":

מהחילוקים שבין תורה שבכתב לתורה שבעל-פה — ש"רצון העליון המלוכב בתרי"ג מצוות שבתורה שבכתב הוא מופלא ומכוסה טמיר ונעלם .. כל המצוות .. הן סתומות ולא מפורשות וגלויות וידועות", שהרי ע"י תושב"כ לבדה אין אנו יודעים כיצד לקיים את המצוות, כי אם ע"י ביאור ופירוש הדברים בתושבע"פ דוקא¹⁸, והיינו, שהשייכות לתורה לעוה"ז (כיצד לקיים את המצוות בעוה"ז) היא בעיקר בתושבע"פ.

וזהו גם שתושב"כ נקראת "עץ החיים"¹⁹, "אילנא דחיי", ותושבע"פ נקראת עץ הדעת, "אילנא דטוב ורע"²⁰ — כיון שתושבע"פ מתלבשת בעולם לפעול בירור והבדלה בין הטמא לטהור ובין האסור למותר כו', שע"י מפרידים את הרע מן הטוב²¹,

והרי זהו עיקר ענין ירידת התורה למטה דוקא — כמארו"ל²² שכאשר מלאכי השרת ביקשו שתנתן התורה למעלה, "תנה הודך על השמים"²³, השיב להם משה רבינו: "למצרים ירדתם כו' יצה"ר יש ביניכם", היינו, שעיקר ענין התורה הוא לפעול בירור העולם, וענין זה נעשה בפועל ע"י תושבע"פ דוקא.

ועפ"ז יש לבאר השייכות לתושבע"פ לרבי עקיבא, "כולהו אליבא דר"ע" — כי, להיותו בן גרים, מודגש אצלו ביותר הענין דבירור הניצוצות והפרדת הרע מן הטוב, שזהו כללות הענין לתושבע"פ.

ד. מה פעל על רבי עקיבא ללמוד ולהתייגע בתורה עד שזכה להיות עמוד תושבע"פ — "פעם אחת הי' עומד על פי הבאר, אמר מי חקק אבן זו, אמרו, לא המים שתדיר [נופלים] עלי' בכל יום .. אבנים²⁴ שחקן מים"²⁵:

במדבר יג, ג. קונטרס עץ החיים פ"א ואילך.

22 שבת פח, סע"ב ואילך.

23 תהלים ח, ב.

24 איוב יד, יט.

25 אבות דר"נ פ"ו.

17 ראה גם ת"מ ח"ב ע' 117.

18 תניא אגה"ק סכ"ט (קנ, ב).

19 בראשית ב, ט.

20 זח"ג קכד, ב (ברע"מ).

21 ראה תניא אגה"ק סכ"ו. לקו"ת

אבן²⁶ — הוא מסוג הדומם שהוא התחתון ביותר מכל הנבראים, ובכמה מקומות מובא "אבן" בתור דוגמא לנברא היותר תחתון. ומצינו בא' הביכלאך בענין ריחוק הערך והאין ערוך דכל העולמות לגבי ית' [שבכתבי החסידות הנדפסים הנה לפעמים איתא הלשון יותר משאין ערוך עשי' לגבי אצילות אין ערוך אצילות לגבי אוא"ס²⁷, ולפעמים איתא הלשון עשי' ואצילות שוין לפניו²⁸] — שמחשבה הקדומה דא"ק ואבן דומם שוין לפניו ית'.

ונמצא, שבשביל התהוות האבן צריך להיות כל סדר ההשתלשלות מלמעלה מעלה עד אין קץ, עד למציאות הבורא, להיות קישור הבורא עם הנברא — מצד טבע הטוב להיטיב²⁹ — עד לנברא שהוא למטה מטה עד אין תכלית.

וזהו גם ענין המים — שיורדים ממקום גבוה למקום נמוך, שהו"ע החיבור דמעלה מעלה עד אין קץ עם מטה מטה עד אין תכלית.

ומענין זה למד רבי עקיבא בנוגע לעצמו — שעם היותו בדרגא תחתונה ביותר, בן גרים, שאין לו בירושה הון עתק שלא עמל בו, מ"מ, ע"י היגיעה בתורה שנמשלה למים שיורדים ממקום גבוה למקום נמוך³⁰, בכחו וביכלתו להגיע מעומק תחת לעומק רום,

אלא שענין זה צ"ל בסדר והדרגה — ההתחלה צריכה אמנם להיות מתוך רעש כו', אבל לאח"ז צריכה להיות העבודה בסדר והדרגה — בדוגמת פעולת המים שיורדים על גבי האבן טיפין טיפין, ועד"ז בנוגע להחקיקה דתורה בלב האבן, כמ"ש³¹ "והסירותי את לב האבן מבשרכם" — שצריך להיות באופן ד"מעט מעט אגרשנו"³², תחילה באופן של אתכפיא, ואח"כ באופן של אתהפכא כו'.

ה. וענין זה קשור עם ימי הספירה:

ימי הספירה הם בין יצי"מ למ"ת, שבהם נעשה ענין הגירות דבני"י: התחלת הגירות — ביצי"מ (ע"י המילה), וגמר הגירות — במ"ת (ע"י טבילה וקרבת)³³. ובזמן זה ניתנה העבודה דספירת העומר.

29) ראה הנסמן בלקו"ש חכ"ד ע' 334 בהערה ד"ה מספרי הח"ן.

30) תענית ז, סע"א.

31) יחזקאל לו, כו.

32) משפטים כג, ל.

33) ראה יבמות מו, א"ב.

26) ראה גם ספר הערכים חב"ד (כרך א)

ערוך אבן בתחלתו.

27) ספר אלימה להרמ"ק — הובא בפלח

הרמון על הפרדס ש"ג פ"א.

28) לקו"ת תזריע כא, רע"א. דרמ"צ נב,

א. ועוד.

והנה, העבודה דספירה היא עבודה פשוטה ביותר — שצריך רק לחשב ולספור את הימים שעוברים, והיינו, שכל יום שעובר, גם אם לא נפעל ענין מיוחד ביום זה, ניתוסף ונחשב הוא במנין הימים, כיון שאין כאן אלא ענין המספר, שהוא בחי' אחרונה — כפי שמבאר אדמו"ר הזקן בשער היחוד והאמונה³⁴ לענין חשבון ומספר האותיות דתיבת "אבן" (ש"רשה משם העולה ב"ן במספרו כו"), שהרי "אבן" הוא א' ב"ן³⁵), ש"החשבון מורה על מיעוט האור והחיות מיעוט אחר מיעוט עד שלא נשאר ממנו אלא בחי' אחרונה שהוא בחי' החשבון ומספר כו".

ונמצא, שעם היות הספירה עבודה פשוטה, היינו, דרגא תחתונה בלבד, מ"מ, יכולים לבוא על ידה לתכלית העילוי דמתן-תורה — ע"ד ובדוגמת האמור לעיל בנוגע לרבי עקיבא, שאף שהי' בדרגא תחתונה ביותר, הגיע לתכלית העילוי להיות העמוד דתושבע"פ, "כולהו אליבא דר"ע".

*

ו. כמו כן יש להוסיף ביאור בהאמור לעיל³⁶ אודות החילוק בין תלמידי רבי עקיבא שלפני ל"ג בעומר להתלמידים שלאחרי ל"ג בעומר, שאצל התלמידים שלפני ל"ג בעומר הי' חסר בהענין דאהבת ישראל, אהבת רעים, שלא נהגו כבוד זה בזה³⁷ — דלכאורה אינו מובן³⁸: איך יתכן שבשביל שלא נהגו כבוד זה בזה, נענשו עונש הכי חמור, עונש מיתה?

ויובן ע"פ המבואר במק"א בפירוש מאמר רז"ל³⁹ "ויתר הקב"ה על ע"ז ועל ג"ע ועל ש"ד ולא ויתר על מאסה של תורה" — דלכאורה טעמא בעי⁴⁰ — שבשעה שאדם עוסק בתורה אין דנין אותו כלל, ובמילא אין מענישין אפילו על עבירות חמורות ביותר, משא"כ כאשר אינו עוסק בתורה, אזי דנין אותו, ובמילא נפרעין ממנו על כל הענינים הבלתי-רצויים.

(38) ראה גם לקו"ש חל"ב ע' 150.
(39) פתיחתא דאיכ"ר ב. ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז.

(40) ראה גם אמרי בינה שער הק"ש פצ"ג ואילך. אוה"ת ואתחנן ע' רמו ואילך. סה"מ תשי"ח ע' 114. ועוד.

(34) ספ"ז (פד, ב).
(35) תו"א משפטים עח, ב. לקו"ת ראה כו, ג.
(36) בהשיחה לתלמידים הצעירים ס"ד (לעיל ע' 149).
(37) יבמות סב, ב.

ועד"ז י"ל בנדו"ד:

כאשר לימוד התורה הוא מתוך אהבת ישראל, אהבת ריעים, אזי ישנו הענין ד"ברכנו אבינו כולנו כאחד"⁴¹, היינו, שהמעמד ומצב ד"כולנו כאחד" פועל שיהי' "ברכנו אבינו", ולכן, גם כאשר היחיד הוא במעמד ומצב ירוד כו' (כפי שיודע בעצמו בשעה שעושה חשבון צדק אדעתא דנפשי'), הרי מצד הענין ד"כולנו כאחד", אין דנין אותו בתור פרט, אלא יחד עם הכלל כולו, ובמילא נכללים ונבלעים עניניו הבלתי־רצויים ברוב הזכויות של הכלל,

משא"כ כאשר לימוד התורה הוא ללא אהבת ישראל, ללא אהבת ריעים — הרי כיון שמפריד את עצמו מן הכלל, אזי דנין אותו בתור פרט, ומסתכלים על כל ענין פרטי, ומחשיבים כל דבר בלתי־רצוי, ועאכו"כ ענינים חמורים שיש עליהם עונש הכי חמור כו'.

וזוהי המעלה של תלמידי רבי עקיבא שלאחרי ל"ג בעומר — שאצלם הי' לימוד התורה מתוך אהבת ישראל, שאז ישנו הענין ד"ברכנו אבינו כולנו כאחד".

ז. ויש לקשר זה עם ענין נוסף בל"ג בעומר — יום ההילולא של רשב"י:

רשב"י — שהי' מתלמידי רבי עקיבא — פתח את הצינור לגילוי פנימיות התורה.

והנה, מהחילוקים שבין פנימיות התורה לנגלה דתורה — שנגלה דתורה נקראת אילנא דטוב ורע, ויש בה קושיות ומחלוקת כו', משא"כ פנימיות התורה נקראת "אילנא דחיי", "לית תמן לא קושיא כו' ולא מחלוקת"²⁰ (שהרי אין כאן אלא מה שקיבל מרבו, ובזה לא שייך שתהי' מחלוקת⁴²).

וחידושו של רשב"י — שתהי' ההמשכה מפנימיות התורה, אילנא דחיי, בגליא דתורה, אילנא דטוב ורע.

וענין זה מתבטא גם אצל לומדי התורה, שגם בשעה שלומדים גליא דתורה שיש בה קושיות ומחלוקת כו', לא נעשה ביניהם ענין של פירוד ח"ו, אלא הלימוד הוא באופן של אהבת ריעים — כפי שהי' אצל תלמידי ר"ע שלאחרי ל"ג בעומר, שרשב"י הוא אחד מהם.

(41) ברכת "שים שלום" בתפלת העמידה. (42) ראה הקדמת הרמב"ם לפירוש המשניות (ד"ה וכאשר).
וראה תניא פל"ב.

וכן הוא בדורות שלאח"ז — שע"י נשיא הדור מתקשרים עם פנימיות התורה, אילנא דחיי,

— שהרי הסדר הרגיל הוא ש"אין מוסרין סתרי תורה אלא למי שלבו דואג בקרבן" ⁴³, אלא שע"י ההתקשרות עם נשיא הדור מתקשר גם הוא באילנא דחיי כו' —

ועל ידו נמשכת פנימיות התורה גם בגליא דתורה, כולל גם שהלימוד לא יהי' באופן של פירוד, אלא מתוך אהבת ישראל, כנ"ל.

וזהו גם שבתורת החסידות — פנימיות התורה — מודגש ביותר הענין דאהבת ישראל, כמ"ש אדמו"ר הזקן בסידורו ⁴⁴: "נכון לומר קודם התפלה הריני מקבל עלי מצות עשה של ואהבת ⁴⁵ לרעך כמוך", וכידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר בשם הבעש"ט ⁴⁶, שגם יהודי שנמצא בקצוי תבל, שמעולם לא ראהו, ולא קיבל ממנו שום טובה כו', צריכים לאהבו בגלל היותו מישראל.

ח. ועוד ענין בנוגע לפנימיות התורה, אילנא דחיי, שנתגלתה ע"י רשב"י — שזוהי ההכנה לגילוי המשיח ⁴⁷.

וזהו שמצינו שרבי עקיבא הי' סבור שגילוי המשיח יהי' בדורו, והי' דורש הפסוק ⁴⁸ "דרך כוכב מיעקב" על שמעון בר כוכבא, באמרו "דין הוא מלכא משיחא" ⁴⁹ — כי, בנוגע לרבי עקיבא מצינו ⁵⁰ ש"מן שית מילי איעתר רבי עקיבא", וידוע ⁵¹ שהו"ע אות וא"ו (שמספרה ששה), דא אות אמת ⁵², ספירת התפארת ⁵³, שנקראת אילנא דחיי (למעלה מספירת המלכות, שנקראת אילנא דטוב ורע) ⁵⁴. — אלא, שכל זה הי' מצד רבי עקיבא, שמצד עצמו גמר את כל עניני העבודה והי' מוכן לגילוי המשיח, אבל הדור כולו לא הי' ראוי לכך. ואכן נתברר שבר כוכבא אינו משיח, ולכן קראו לו בר כוזיבא.

אמנם, בדורנו זה, דרא דעקבתא דמשיחא, לאחרי שהי' כבר גילוי

(49) ירושלמי תענית פ"ד ה"ה.

(50) נדרים נ, א.

(51) ראה הנסמן בלקו"ש ח"ז ע' 342

הערה ד"ה אנשי אמת.

(52) זח"ג ב, א.

(53) ראה לקו"ת ואתחנן ה, א ואילך.

(54) ראה קונטרס עץ החיים פ"י.

(43) ראה חגיגה יג, א.

(44) ראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 374. וש"נ.

(45) קדושים יט, יח.

(46) ראה כתר שם טוב בהוספות סקל"ג.

וש"נ (נעתק ב"היום יום" טו כסלו).

(47) ראה אגה"ק דהבעש"ט — כתר שם

טוב בתחלתו. ובכ"מ.

(48) בלק כד, יז.

פנימיות התורה — החל מפתיחת הצינור ע"י רשב"י, ואח"כ ע"י רבותינו
נשיאינו מדור לדור — יהי גילוי המשיח, "דרך כוכב מיעקב", בפועל
ממש, למטה מעשרה טפחים.

